

z Pavlovic „Kašparovi pak Neyberovi sekretáři tohoto biskupství a tobě poroučíme, že zatím pokudž úředníka tam nedosadíme (což bohdá v krátce se stane) se vši pilností zámek, jakožto pohraniční a klíč.“²² Je možné, že kvůli jmenování dočasným správcem přerušil své purkmistrovské působení, protože např. ve svatební smlouvě Jana Pidnika s Dorotou Tichou z roku 1598 je uveden jako úředník panství spolu s jmenovaným Neuberem.²³ Byl to také on, kdo se spolu s příborským městským písařem Pavlem Fabiánem zasloužil u biskupa Františka z Ditrichštejna o vydání velkého privilegia pro Příbor v roce 1615.²⁴ Přesné datum úmrtí Jakuba Ciona neznáme, jisté je, že se vyskytuje ještě v roce 1617, ale od roku 1618 je již jeho žena Anna uváděna jako vdova.²⁵

Příloha:

Smlouvy svatební Jakuba Czyona s manželkou jeho Annou.

Léta Páně 1591 v úterý před sv. Ondřejem, za purkmistra Jana Murara a rady jeho Jana Nováčka, Jana Knura, Urbana Skalky, Jana Knoblocha a jiných jeho starších, za pomoci Pána Boha všemohoucího a za povolením jeho pána vrchnosti naší ten čas urozeného pana Valentina Pavlovského z Pavlovic na Golasovicích a Pavlovicích, úředníka na Hukvaldech, při přítomnosti moudrých a opatrných pánů přátel, staly se smlouvy svatební přátelské, celé a dokonalé, mezi panem Jakubem Czyonem ženichem, při přítomnosti pánů přátel jeho, totiž urozeného pana Albrechta Slabického, úředníka ten čas na Kelci a pana Petra Oderika, pana Jana Letusa, pana Jakuba Příborského měšťanů Kroměřížských z jedné a pannou Annou, pozůstalým sirotkem po nebožtíku Matouši Velčovským, někdy sousedem města tohoto Příbora, při přítomnosti pánů přátel její totiž pana Petra Šeuknhauera, pana Fayka Nicmana, pana Daniele Fošanka měšťanů z města Nového Jičína, pana Lukáše Škutelána z Kroměříže a Václava a Pavla strýců jejich, Tomáše Pidnika z strany druhé, takové, že pan Jakub Czyon vyžádal sobě pannu Annu od svrchu psaného úřadu za pravou, křesťanskou a věrnou manželku, kterážto jemu jest dána k tomu stavu sv. manželství, podle řádu a obyčeje církve svatě křesťanské katolické a on jí přijímá do gruntu a statku svého koupeného, za pravou mocnou hospodyni a ona panna Anna tolikéž jeho pana Jakuba za pravého a mocného hospodáře a nápadníka ode dne a hodiny smlouvy této, jestli že by pak milý Bůh plodu mezi nimi dáti neráčil, tehdy panna Anna vynímá sobě z toho statku 200 rýnských, které bude moci poručiti a dáti bez překážky Jakuba manžela svého aneb komu jinému a on aby je položil po třech letech od smrti její hotovou sumu. Pak-li by plod měli, tehdy ta výminka vniveč sešla, že by též milý Bůh z tohoto světa pana Jakuba povolati ráčil prostředkem smrti, prve nežli pannu Annu manželku jeho, tehdy ona nebude žádnému z přátel jeho odpovídati, ani jim ničím nebude povinna a kdeby se čeho po něm doptati mohla, jeho náležitosti k tomu ke všemu právo míti má beze vši překážky.

¹ Jurok, Jiří - Kovářová, Stanislava - Loukotka, Lubomír - Urbanec, Jiří - Vlach, Bohumil: *Dějiny města Příbora*. Nový Jičín - Příbor 2002.

² Zemský archiv v Opavě pobočka Olomouc (ZAOPO), fond Arcibiskupství Olomouc (AO), kn. č. 85, pag. 311, kn. č. 94, fol. 54v.

³ Způsoby psaní je jména byly Cion, Cyon, Czion, Czyon

- ⁴ V roce 1675 se ve Svatém Kříži objevuje jistý Domenico Cion a roku 1681 Anna a Roch Cionovi z Piura.
<http://www.provincia.so.it/cultura/archiviStorici/testi/archivi/Piuro/Unit3.htm>
Vyhledáno 6. 8. 2008.
<http://www.provincia.so.it/cultura/archiviStorici/testi/archivi/Piuro/Unit8.htm>
Vyhledáno 6. 8. 2008.
- ⁵ Cioncàre [čonkàre]. Cione [čónce]. <http://www.dizionario.rai.it/sfoglia.aspx?l=c&p=213>.
Vyhledáno 17. 8. 2008.
- ⁶ Štěpán, Jan: *Ke sklárně v okolí Kunčic pod Ondřejníkem ve druhé polovině 16. a první polovině 17. století*, Práce a studie Muzea Beskyd 17/2006, s. 3. Zde i další literatura.
- ⁷ Hrdlička, Josef: *Hodovní stůl a dvorská společnost*, České Budějovice, s. 98, 102, 106-110.
- ⁸ Tamtéž, s. 280.
- ⁹ ZAOPO, fond AO, kn. č. 85, pag. 359.
- ¹⁰ Jurok-Kovářová-Loukotka-Urbanc-Vlach: c.d. *Dějiny*, s. 74
- ¹¹ Státní okresní archiv Nový Jičín (SOKA NJ), fond Archiv Města (AM) Příbor, kniha svatebních smluv, inv. č. 109, fol. 124v-125r, viz příloha
- ¹² ZAOPO, fond AO, kn. č. 112, fol. 43v, 63.
- ¹³ Jurok-Kovářová-Loukotka-Urbanc-Vlach: c.d. *Dějiny*, s. 57-58. Matouš měl se Zuzanou právě jedinou dceru Annu, kromě dětí z předchozích manželství, viz SOKA NJ, fond AM Příbor, gruntovní kniha, inv. č. 98, ražené fol. 294r,v.
- ¹⁴ Jurok-Kovářová-Loukotka-Urbanc-Vlach: c.d. *Dějiny*, s. 58. SOKA NJ, fond AM Příbor, gruntovní kniha, inv. č. 98, ražené fol. 296r,v.
- ¹⁵ ZAOPO, fond AO, kn. č. 105, fol. 33v-34r.
- ¹⁶ SOKA NJ, fond AM Příbor, kniha svatebních smluv, inv. č. 109, fol. 150r.
- ¹⁷ Jurok-Kovářová-Loukotka-Urbanc-Vlach: c.d. *Dějiny*, s. 79.
- ¹⁸ ZAOPO, fond AO, karta 491, sign. Temp 131, pozůstalost Mariny Kubalové. SOKA NJ, fond AM Příbor, kniha svatebních smluv, inv. č. 109, fol. 6r, 46v, 47r, 169r, 170v, 179v, 180r, 191v. Jurok-Kovářová-Loukotka-Urbanc-Vlach: c.d. *Dějiny*, s. 57, zde chybí některá léta a konšelské působení.
- ¹⁹ SOKA NJ, fond AM Příbor, gruntovní kniha, inv. č. 101, fol. 227v-229r.
- ²⁰ Tamtéž, fol. 132r-133v.
- ²¹ Tamtéž, fol. 122v.
- ²² ZAOPO, fond AO, kn. č. 112, fol. 43v.
- ²³ SOKA NJ, fond AM Příbor, kniha svatebních smluv, inv. č. 109, fol. 142r.
- ²⁴ Jurok-Kovářová-Loukotka-Urbanc-Vlach: c.d. *Dějiny*, s. 79.
- ²⁵ SOKA NJ, fond AM Příbor, gruntovní kniha, inv. č. 101, fol. 132v-133r.

Obr. 1 Zápis z roku 1615, kde je Cion uveden jako purkmistr (SOKA NJ, AM Příbor, inv. č. 101, fol. 176v.)

*Průběh smlouvy svatební.
Petra Janic. 1. 6. 1. 5. Al. 23. Man. da
Purkmistra Jakuba Ciona jinak Vlčnovského
de Kralov. ael: N. m. b. d. v. i. m. v. i. b. l. b. b. i. n. a.*

Osobnost učitele Josefa Müllera - - 120 let od narození příborského rodáka

Václav Michalička

V letošním roce uplyne 120 let od narození Josefa Müllera, pocházejícího z Příbora. Josef Müller celý život působil coby venkovský učitel. Jeho osobnost se však stala pojmem spjatým s kulturní minulostí obce Metylovice.

Každá venkovská obec bývá spjata se specifickým historickým fenoménem, který přesahuje dobu svého vzniku i přímého působení a přetrvává z minulosti až do současnosti. Postupným plynutím času, vlivem sociálních přeměn a subjektivních přístupů získává daný historický fenomén vedle podoby dějinného faktu i formu jistého mýtu. Tento mýtus vycházející z konkrétní nezpochybnitelné skutečnosti se v povědomí komunity dané obce stává povznášejícím činitelem, který staví celou vesnici do příznivějšího světla a zajišťuje jí i jakousi výlučnost.

Tímto fenoménem přecházejícím postupně v mýtus, který ovlivňuje „kulturní tvář“ obce, může být například historická událost, významná osobnost, svěbytné povolání obyvatel, sociální, ekonomické či kulturní zvláštnosti aj.

V pobeskydské obci Metylovice (dnešní okres Frýdek-Místek) sehrály v první polovině 20. století důležitou roli dva fenomény, které byly vzájemně úzce propojeny a během poměrně krátkého časového úseku prošly procesem mýtizace. Jednalo se o řemenářskou profesi (především výrobu bičů) a osobnost učitele Josefa Müllera.

Důležitým mezníkem v hospodářské i sociální podobě Metylovice se stala druhá polovina 19. století, kdy zavedením masového vyrábění kvalitních bičů s odbytišti po celé Evropě se ves, do té doby převážně zemědělská, pozvolna přeměnila v řemeslně - zemědělskou.¹ Kožedělné zpracování v čele se specifickou technologií zhotovování bičů v obci postupně dominovalo a výrazně převážilo veškerou ostatní rukodělnou výrobu. Počátkem 20. století tak nastal v Metylovicích velký, až nečekaný ekonomický vzestup specializovaných výrobců bičů označovaných jako řemenáři. Tímto došlo v obci k vytvoření silné profesní skupiny řemenářů, která nutně potřebovala společenské vymezení v tradičním prostředí své vesnice - do té doby kulturně i ekonomicky silně zaostalé. Řemenáři se velice rychle začali vydělovat ze zažitě struktury vesnice a díky finančnímu kapitálu představovali významný kulturotvorný faktor v obci. Svými aktivitami a okázalým projevem se snažili změnit pohled na Metylovice, kvůli kožedělné výrobě vnímaných zvenčí jako „zapáchající dědina“, a přetvořit je ve významné, světem uznávané řemeslné centrum.²

V roce 1911 nastoupil do Metylovice na post učitele v místní škole Josef Müller. Vesnice stála v té době teprve na okraji svého ekonomického vzestupu, nacházela se v relativní kulturní izolaci a sociální situace značné části obyvatel byla velice tíživá (chudoba, alkohol, nízká vzdělanost atd.).³

Josef Müller se narodil 26. srpna 1888 v Příboře, kde v roce 1908 absolvoval učitelský ústav. Poté vyučoval na několika školách v bývalém okrese Místek. Krátce působil v Hukvaldech, Myslíku, Kozlovicích, Lhotce a v roce 1911 byl poprvé

Osobnost učitele Josefa Müllera

jmenován do Metylovice. V následujících letech byl sice ještě několikrát přeložen na školy v okolních obcích, ale od roku 1913 zůstal natrvalo v Metylovicích, se kterými spojil své celoživotní kulturně-osvětové a výchovně-vzdělávací úsilí.⁴

Do všeobecného povědomí obce vstoupil Josef Müller po první světové válce - v době vzniku samostatné Československé republiky. Řemenáři z Metylovice, kteří výrazným způsobem zbohatli právě během první světové války díky obrovským vojenským zakázkám, hledali uplatnění i společenskou prestiž v mladém československém státě. Za těchto nově vzniklých podmínek mohl začít Josef Müller uskutečňovat své ideály vycházející ze silného vlasteneckého přesvědčení a touhy povznést nejen děti, ale i dospělé obyvatele Metylovice k vyšší vzdělanosti a kulturní vyspělosti.

Důležitým podnětem k uvědomění kulturní identity občanů Metylovice byla kronika obce, již začal Josef Müller psát z vlastní iniciativy v roce 1923. První díl kroniky pojal především z dějinného a národopisného hlediska.⁵ Tim, že započal systematicky sbírat historické a etnografické údaje, postupně budoval představu o minulosti i svěbytné současnosti Metylovice. Tato snaha nalezla ohlas především u některých řemenářů, kteří si začali uvědomovat historickou kontinuitu (spojenou především s hrdostí na své předky) i stávající „výlučnost“ vesnice.⁶ Získaný materiál využil později při sestavování takzvané „Monografie obce Metylovice“ sepsané v roce 1931 z podnětu Okresního školního výboru v Místku. Jednalo se o vypracovanou vlastivědu obce pro školní účely. Tato „monografie“ byla však provedena pouze v rukopisné podobě a sloužila jako učební pomůcka zaměřená na kultivaci žáků metylovské školy. „Monografie“ obsahovala popis obce, statistické údaje, historii Metylovice, místní lidové písně, zvyky, popis tradičního odívání, trávení volného času, nářečí, pohádky, pověsti, dále popis sadů, luk, polí, lesů, místních nerostů a surovin. „Monografie“ byla koncipována tak, aby posílila vlastenecké cítění, vedla k zamyšlení nad vlastní obcí a inspirovala děti a mládež k účelnému trávení volného času.⁷

Josef Müller se vedle zmapování a zdokumentování historie i tradičního života v Metylovicích snažil v rámci možnosti o vybudování „moderní“ kulturní společnosti založené především na kvalitním vzdělání a duševní i tělesné vyspělosti. Jeho zájem se tak orientoval zejména na spolkovou a osvětovou činnost a sociální péči.⁸

Kulturní iniciativy Josefa Müllera byly v mnoha případech zaštiťeny ekonomickým potencionálem řemenářů, a proto tito živnostníci vždy tvořili klíčové jádro většiny spolků a organizací v Metylovicích. Hlavním spolkem, kterému věnoval Josef Müller většinu svého času, byla Tělocvičná jednota Sokol, v jejímž čele stál jako starosta od roku 1919 až do své smrti v roce 1935. Dále zastával v obci tyto funkce: cvičitel sokolského dorostu, člen vzdělávacího sboru sokolského, delegát v okrsku a župě sokolské, vzdělávatel hasičů, předseda osvětové komise a komise pro sociální péči, předseda knihovny rady, člen obecního zastupitelstva a místní školní rady, jednatel vodního družstva, důvěrník okresní péče o mládež, obecní knihovník a obecní, sokolský a hasičský kronikář. Všechny tři kroniky mají vysokou vypovídací hodnotu díky pečlivému vedení zápisů v širokém kontextu a zejména bohatým doprovodným ilustracím Josefa Müllera.⁹

Už za svého života byl Josef Müller vnímán v Metylovicích jako všestranná osobnost – pedagog, malíř, sportovec, který reprezentoval svými aktivitami celou obec. Z podnětu Josefa Müllera byla v obci uspořádána v roce 1925 obsáhlá výstava prací členů Tělocvičné jednoty Sokol spojená s výstavou školskou, zdravotnickou a hospodářskou.¹⁰ Dále inicioval například kuchařský kurs, kurs šití, kurs esperanta, otevření čítárny a další.¹¹ Jeho cílem bylo vybudovat rozsáhlé kulturní zázemí obce. Tuto funkci měla plnit sokolovna, kde se na popud Josefa Müllera nacházela knihovna, promítací kinosál, tělocvična, restaurace a divadelní scéna (metylovští Sokoli byli proslulí svým ochotnickým souborem, který secvičil několik představení během roku, a to nejen činoher a operet, ale i oper.).¹²

Budování sokolovny se však podepsalo na zdraví Josefa Müllera. Při jejím zřizování sám ručil svým majetkem a patrně neunesl velké nervové vypětí, když ostatní členové jednoty – především z řad řemenářů – výstavbu dostatečně finančně nepodpořili. Zemřel náhle 14. března 1935 na mozkovou mrtvici. Teprve po jeho smrti byla finanční otázka ohledně sokolovny vyřešena a urovňána.¹³

Josef Müller se během svého působení v Metylovicích stal uznávanou a oblíbenou osobností, a to jako pedagog, tak i jako kulturní pracovník. Ačkoliv obec Metylovice byla rozdělena jak konkurenčním bojem řemenářských firem, tak i hlubokými sociálními rozdíly, pohřeb Josefa Müllera a veřejná tryzna za jeho osobu se staly masovou záležitostí. Jeho předčasná smrt zasáhla všechny vrstvy obyvatel Metylovic a byla vnímána jako obrovská ztráta.¹⁴

I když uběhlo od smrti Josefa Müllera více než sedmdesát let, jeho osobnost přetrvává v povědomí obyvatel dodnes. Poslední pamětníci, jež ho zažili coby učitele, na něj vzpomínají s láskou a úctou a v jejich očích představuje symbol morálních hodnot. Pro mladší generaci zůstává především reprezentantem „kulturních“ Metylovic, které prošly během krátké doby velkým rozvojem. Za kulturními úspěchy Metylovic dodnes vidí zdejší občané učitele Josefa Müllera a za ekonomickým vzestupem zase řemenářské řemeslo, které zaniklo znárodněním v roce 1949.¹⁵

Oba fenomény – osobnost učitele Josefa Müllera a řemenářské řemeslo – prošly během let značným zidealizováním, a staly se tak pojmy trvale odkazujícími na kulturní tradice v obci Metylovice.

Resumé

V letošním roce uplyne 120 let od narození Josefa Müllera. Josef Müller celý život působil coby venkovský učitel. Jeho osobnost se však stala pojmem spjatým s kulturní minulostí obce Metylovice. Narodil se 26. srpna 1888 v Příboře, kde v roce 1908 absolvoval učitelský ústav. V roce 1911 byl poprvé jmenován učitelem do Metylovic. V následujících letech byl sice ještě několikrát přeložen na školy v okolních obcích, ale od roku 1913 zůstal natrvalo v Metylovicích, se kterými spojil své celoživotní kulturně-osvětové a výchovně-vzdělávací úsilí. I když uběhlo od smrti Josefa Müllera více než sedmdesát let, jeho osobnost přetrvává v povědomí

obyvatel dodnes. Pro starší obyvatele obce představuje symbol morálních hodnot. Pro mladší generaci zůstává především reprezentantem „kulturních“ Metylovic. Za kulturními úspěchy Metylovic dodnes vidí zdejší občané učitele Josefa Müllera a za ekonomickým vzestupem zase řemenářské řemeslo, které zaniklo znárodněním v roce 1949.

- ¹ Michalička, V.: Terénní výzkum v obci Metylovice v roce 2006 (rukopis uložen ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm); Michalička, V.: Role řemenářské sekce z Metylovic v živnostenském společenstvu i v životě obce. *Národopisná revue* 3/2006, s. 139 – 143.
- ² Michalička, V.: Role řemenářské sekce z Metylovic v živnostenském společenstvu i v životě obce. *Národopisná revue* 3/2006, s. 139 – 143.
- ³ Michalička, V.: Terénní výzkum v obci Metylovice; SOKA Frýdek - Místek: Paměti obce Metylovice
- ⁴ SOKA Frýdek - Místek, Fond: Obecná škola Metylovice; Mikoláš, J.L.: Zapomenuté malířské dílo učitele Josefa Müllera. *Těšinsko* 4/1974, s.23.; Veselská, J.: Josef Müller (text k výstavě „Odkaz Josefa Müllera), Frýdek – Místek 1993; SOKA Frýdek - Místek, Fond: Obecná škola Metylovice
- ⁵ SOKA Frýdek - Místek: Paměti obce Metylovice
- ⁶ Michalička, V.: Terénní výzkum v obci Metylovice; SOKA Frýdek - Místek: Paměti obce Metylovice
- ⁷ SOKA Frýdek - Místek, Fond: Archiv obce Metylovice, Monografie obce Metylovice (rukopis)
- ⁸ Michalička, V.: Terénní výzkum v obci Metylovice; SOKA Frýdek - Místek: Paměti obce Metylovice, SOKA Frýdek - Místek, Fond: Archiv obce Metylovice, Kniha zápisů ze schůzí sociální a osvětové komise (1921 – 1938)
- ⁹ Kronika Tělocvičné jednoty Sokol v Metylovicích (kopie uložena v archivu Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm; kronika Dobrovolného hasičského sboru v Metylovicích (v majetku Sboru dobrovolných hasičů Metylovice); SOKA Frýdek - Místek: Paměti obce Metylovice
- ¹⁰ Kronika Tělocvičné jednoty Sokol v Metylovicích
- ¹¹ SOKA Frýdek - Místek: Paměti obce Metylovice; SOKA Frýdek - Místek, Fond: Archiv obce Metylovice
- ¹² Michalička, V.: Terénní výzkum v obci Metylovice; kronika Tělocvičné jednoty Sokol v Metylovicích
- ¹³ Michalička, V.: Terénní výzkum v obci Metylovice; kronika Tělocvičné jednoty Sokol v Metylovicích
- ¹⁴ Michalička, V.: Terénní výzkum v obci Metylovice; kronika Tělocvičné jednoty Sokol v Metylovicích
- ¹⁵ Michalička, V.: Terénní výzkum v obci Metylovice

P. Karl Schrammel – takřka neznámá oběť nacistického režimu z Novojičínka

Petr Tesař

Před deseti lety připravila editorská dvojice dr. Karel Chobot a Arnold Budík k vydání *Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín*.¹ Publikace je velmi cenná jak četnými vzpomínkovými medailony účastníků druhého odboje, tak detailním seznamem obětí nacismu z okresu Nový Jičín. Do obsáhlého seznamu jmen by bylo jistě možné zařadit rovněž osobu P. Karla Schrammela, která na první pohled nemá s Novojičínkem nic společného. Opak je však pravdou. On sám a zejména jeho rodina byli nejen s Novojičínkem, ale přímo s Novým Jičínem velmi úzce spojeni – jeho matka Berta, rozená Andersová, pocházela z Libhoště u Nového Jičína, Schrammelovi se do Nového Jičína přestěhovali v roce 1928 a později zde také oba Schrammelovi rodiče rovněž zemřeli, P. Schrammel zde zahájil své kněžské působení a konečně Okresní soud v Novém Jičíně dal podnět k jeho prohlášení za mrtvého a zahájil projednávání jeho pozůstalosti.

Neznámost Schrammelovy osoby ostatně není s ohledem na poúnorový vývoj vůbec udivující, neb jeho německá národnost a kněžské povolání jej zařadily do kategorie ignorovaných obětí nacismu. A tak Karl Schrammel, navzdory světoznámé knize P. Bedřicha Hoffmanna *A kdo vás zabije* či působivému svědectví P. Heřmana Tyla v lidoveckém deníku *Osvobozený našinec* (obojí z roku 1946), přestal po uzavření jeho pozůstalosti v roce 1947 pro českou společnost existovat, byť i zde lze jmenovat jednu výjimku potvrzující pravidlo – medailon v disertační práci P. ThDr. Milana Adámka.² Nicméně pro jeho spoluvězně, přátele i žáky, zejména v Německu, zůstala i později jeho památka živá, jak ostatně dokládá bohatý seznam publikovaných vzpomínek a statí za jeho biogramy od historiků Rudolfa Grulichy a Emila Valaska.³ Právě oba posledně jmenovaní mají svými pracemi lví podíl na znovuobjevení Schrammelovy osoby širokou laickou i odbornou veřejností v České republice.⁴

P. Karl Schrammel se narodil dne 22. 9. 1907 ve Frýdku v rodině úředníka Karla Schrammela a jeho ženy Bertý Andersové.⁵ Z jejich manželství vzešla ještě dcera Berta (* 14. 5. 1911 Frýdek).⁶ Zajímavým aspektem jeho dětství bylo, že Berta Schrammelová obě své děti učila českému jazyku, který sama od dětství, kdy navštěvovala českou školu, slovem i písmem plyně ovládala.⁷ Ve Frýdku také Karl zahájil v roce 1918 svá gymnaziální studia, ve kterých od roku 1922 pokračoval na gymnáziu v Moravské Ostravě. Zde také dne 16. 6. 1926 úspěšně odmaturoval.⁸ Již jako gymnazista projevoval výrazný zájem o hudbu a účastnil se aktivně hnutí katolické mládeže, mj. každoročních týdenních setkáních pracující mládeže v Ostružné a Andělské Hoře. Začínal zde jako prostý účastník, později se účastnil jako referent a po vysvěcení na kněze již jako duchovní rádce, vždy však jako zpěvák.⁹ Snad zde se jeho původní přání stát se lékařem transformovalo v rozhodnutí pro kněžskou dráhu – od lékaře těla k lékaři duší. Jeho nástup do semináře oddálily o jeden rok vážné zdravotní problémy (začínající zánět plicních

P. Karl Schrammel – takřka neznámá oběť nacistického režimu z Novojičínka

hrotů) a následný ozdravný pobyt v plicní ozdravovně na Žárech.¹⁰ Když v roce 1927 nastoupil do olomouckého kněžského semináře, nebyl ještě zcela v plné kondici, jak ostatně píše ve své žádosti o přijetí, kde prosil o zohlednění svého slabšího zdravotního stavu a zajištění ubytování v přízemí.¹¹

V semináři patřil Karl Schrammel mezi dobré studenty, zvláště vynikal v předmětech praktické teologie (morálka, pastorálka, liturgika, katechetika, exegeze).¹² Patrně již během studií se zapojil do akademického hnutí německé mládeže *Staffelstein*. Po skončení bohosloví přijal dne 13. 3. 1932 v Olomouci kněžské svěcení a nedlouho poté o velikonočním pondělí celebroid slavnostní primici ve farním kostele v Novém Jičíně, kam se jeho rodina přestěhovala v roce 1928.¹³ Od 1. 4. 1932 byl Schrammel v novojičínské farnosti ustanoven kooperátorem. Důvodů pro neobvyklé ustanovení do místa pobytu rodiny lze hledat nalézt hned několik. Jednak závěr Schrammelova studia provázely zdravotní problémy a bylo třeba zotavit se a nabrat sil pro nové pastorační úkoly a dále vážně onemocněl jeho otec, který bohužel ještě téhož roku dne 27. 5. zemřel.¹⁴ V této souvislosti lze jistě uvažovat o možné Karlově pomoci doma, zvláště když jeho sestra Berta nedlouho předtím vstoupila do kongregace Chudých školských sester de Notre Dame (14. 2. 1932).¹⁵

V rámci personální výměny v arcibiskupském chlapeckém semináři v Bruntále, určeného pro německy mluvící chlapce, tam byl povolán od 1. 9. mladý novokněz P. Karl Schrammel. Zde nahradil odcházejícího prefekta P. Viktora Ehlera. Jeho úkolem zde byla zejména výuka hudby a zpěvu. Po krátkém intermezzu vojenské služby na přelomu září a října 1932, jehož zkrácenou délku ovlivnily Schrammelovy zdravotní potíže, mohl již plně převzít nové povinnosti v chlapeckém semináři. Rovněž aktivně se zapojil do činnosti seminárního sboru a orchestru, které plně převzal od dosavadního vedoucího A. Macholda až později dne 14. 5. 1933 při slavnostním symbolickém předání taktovky během hudební akademie semináře. O letních prázdninách téhož roku dokončil povinnou vojenskou službu ve Šternberku.¹⁶

V následujících letech se P. Schrammel zapsal do povědomí bruntálské veřejnosti četnými koncerty se seminárním hudebním tělesem z děl klasiků vážné hudby (Mozart, Beethoven, Haydn aj.). Nevyhýbal se ani lidové hudbě pěstované Waltrem Henselem a jeho příznivci. Příležitostně také společně s prefektem P. Ernestem Kretschmerem spolupracoval na divadelních produkcích, u bruntálské veřejnosti velmi oblíbených a ceněných. Při nich zajišťoval vždy hudební stránku představení. Jako lákavé, nicméně ve světle dostupných matričních údajů nepravdivé, se jeví spojení Schrammelovy osoby s rodinou významných vídeňských hudebníků. Nejznámější z vídeňských Schrammelů je patrně Johann, zakladatel tzv. Schrammelovy hudby a Schrammelova kvarteta jako speciálního typu hudebního tělesa. Jedná se zde bohužel o pouhou shodu příjmení podpořenou Schrammelovým hudebním nadáním a nikoliv o přímé příbuzenské vztahy.¹⁷

V bruntálském semináři P. Schrammel pečoval o nižší ročníky a byl všeobecně mezi žáky oblíben a vážen, jak dokládají četná svědectví: „Byl velmi nadaným

duchovním správcem mládeže. S našimi osobními záležitostmi jsme chodili raději k němu než ke spirituálovi nebo vlastním prefektům." (žák Josef Scharbert); „Každoroční seminární hudební a pěvecké akademie v prosinci a květnu dávali svědectví o neúnavném úsilí, se kterou mládež seznamoval s našimi velkými hudebními tvůrci. [...] Jako starý štafelštajnistka chodil zvláště o prázdninách se staršími seminaristy na poutě.“ (prefekt P. Ernst Kretschmer).¹⁸

Na počátku roku 1935 byl P. Karl Schrammel z neznámého důvodu, snad nedopatřením, jmenován administrátorem v Moravském Kočově. Na základě protestů stran vedení chlapeckého semináře k arcibiskupovi byl odvolán a správu kočovské fary převzali bruntálští duchovní s podmínkou výpomoci dle možností ze strany seminárních kněží.¹⁹ V témže roce obdržel tzv. synodální právo.²⁰

Během bruntálského působení absolvoval P. Schrammel řadu hudebních kurzů a školení, např. kurzy na salcburské konzervatoři (1935 a 1937), kurz chorální hudby u P. dr. Gregora Schwaka OSB v jugoslávské Banje Luce (1938) aj. Některé indicie poukazují na to, že snad v této době získal rovněž doktorát z teologie.²¹

Snad na počátku prázdnin 1938 byl Karl Schrammel jmenován vicerektorem kněžského semináře v Olomouci. Záhy poté odcestoval do Banje Luky na kurz chorální hudby, odkud se vrátil během září a k 21. 9. se přihlásil k přechodnému pobytu do Olomouce. Po mnichovské dohodě nabraly události nečekaný spád – bohoslovci ze Sudetské župy byli přeloženi do vidnavského semináře, kde měla nadále probíhat výchova kněžského dorostu právě pro oblast rozšířeného generálního vikariátu. Seminář opustili ve vypjaté atmosféře období tzv. II. republiky rovněž pedagogové německé národnosti, mezi nimi i P. Karl Schrammel. Počátkem listopadu byl poslán generálním vikářem pro říšskou část olomoucké arcidiecéze Msgre Martinem Nathanem do vidnavského kněžského semináře. Zde jej vratislavský arcibiskup Adolf kardinál Bertram s platností k 1. 11. 1938 ustanovil druhým kaplanem ve Vidnavě, vicerektorem tamního semináře a svěřil mu výuku chorálního zpěvu. Současně jej jmenoval docentem pro dějiny a teorii hudby a lektorem německého jazyka. Podle svědectví P. Vincence Hurníka se zde jako vicerektor spravedlivě zasazoval o zájmy českých bohoslovců.²²

Po smrti dosavadního ředitele bruntálského chlapeckého semináře kanovníka Msgre Franze Hobicha († 10. 3. 1939) byl hledán jeho vhodný nástupce a generální vikář Nathan se mj. na popud rodičů žáků a přátel semináře zasadil o povolání Schrammela na místo nového ředitele. Na Nathanovu žádost převzal Schrammel k 1. 5. 1939 provizorně vedení semináře po odcházejícím prefektovi Jaschkem. Dne 15. 5. téhož roku jej arcibiskup Prečan jmenoval ředitelem a snad v souvislosti se jmenováním obdržel také církevní vyznamenání, tzv. limbo ornatus, právo nosit na klerice "děkanský límec". Současně byl další dosavadní prefekt P. Ernst Kretschmer jmenován ekonomem a nově na místo spirituála přišel P. Robert Musger SJ. Jako nový ředitel byl Schrammel konfrontován s realitou neoprávněného (a údajně dočasného) obsazení části seminárních prostor pro potřeby Hitlerjugend, proti kterému se ostře vymezil. Nepodařilo se mu sice zabránit „dočasnému“ uzavření semináře, ale pronájmou budovy semináře wehrmachtu, který již ostatně některé

prostory užíval, zmařil další plány nacistů na využití prostor semináře pro vytvoření nacionálně-socialistického školicího střediska pro mládež.²³

Pozastavením existence semináře k 1. 9. 1939 se zde pedagogický personál stal zbytečným a jeho členům byly svěřeny jiné úkoly v duchovní správě. V Bruntále tak zůstali pouze nominální ředitel P. Karl Schrammel a P. dr. Wilhelm Schramm, P. Ernst Kretschmer nastoupil jako první kooperátor do Bílovce a P. Robert Musger SJ byl představenými přeložen. P. Schrammel byl jmenován duchovním správcem bruntálské jednotky wehrmachtu a současně převzal též duchovní správu ve vojenském táboře v Lomnici a zajateckém táboře pro důstojníky v Dolní Dlouhé Loučce. Rovněž byl povolán jako referent do nově zřízeného pastoračního úřadu při generálním vikariátu v Bránici. V souladu s tímto úkolem rozhodně nerezignoval na další práci s mládeží a aktivně organizoval pravidelná setkání, katecheze, biblické hodiny, exercicie apod., určené nejen pro chlapce a děvčata, ale i jejich rodiče, farní hospodyně aj.²⁴ To se mu společně s dalšími obviněními ze šíření nevhodné literatury, vyvolávání neklidu ve veřejnosti a sabotování sňatku katolického děvčete s vojákem wehrmachtu evangelického vyznání také stalo osudným. Dne 7. 7. 1941 byl náhle zatčen gestapem a účelově označen za sabotéra. Později byl převezen do vězení v Opavě a dne 29. 10. téhož roku byl zařazen do transportu do koncentračního tábora v Dachau. Nepomohl ani zásah vojenského velitelství ve Vratislavi, kterému byl P. Schrammel podřízen jako duchovní pověřený duchovní správou wehrmachtu.²⁵

P. Karl Schrammel obdržel č. 28677 a převezli jej na tzv. kněžský blok. Zde se ujal vedení nedlouho předtím založeného kněžského sboru při táborové kapli. Vedl jej takřka přesně tři roky – od 8. 12. 1941 do 4. 12. 1944 – než byl přeložen za trest do Buchenwaldu. Na jeho sborové vedení vzpomínají všichni s uznáním. Významnou posilou mu byl výborný varhaník v podobě jeho školitele z Banji Luky, P. dr. Schwaka OSB, který přibyl do tábora na jaře 1944.²⁶ V táboře potkal rovněž řadu dalších kněží z mateřské olomoucké arcidiecéze, např. svého spolužáka P. Bedřicha Hoffmanna a či novolublického faráře P. Jana Smolíka.

O Schrammelově osudu v Dachau máme k dispozici svědectví řady kněží a také velmi cenný pramen v podobě části Schrammelových zpráv, které posílal z Dachau rodině a přátelům. Tam popisoval, co se v táboře děje. Takto zachytil a svěť seznámil s osudem P. Jana Smolíka, faráře v Nových Lublicích, který přibyl do Dachau v den bruntálského zatčení P. Schrammela. P. Smolík zde zemřel vysílením po více než roce dne 26. 8. 1942. O posledních dnech jeho života napsal v dopise příteli P. Kretschmerovi: „*Faráře Smolíka z Nových Lublic jsem nosil na ramenou 14 dní k apelu, dosáhl svobody skrze komín.*“²⁷ Touto cestou se mu skrze přátele i rodinu podařilo do tábora získat sochu Panny Marie, později známé jako *Naše milá paní z Dachau (Unsere liebe Frau von Dachau)* a další liturgické potřeby. Dřevěná plastika od E. Hoepkera z Vratislavi byla původně zakoupena pro kapli salvatoriánů v klášteře pod Cvilínem u Krnova. Ti ji díky generálnímu vikáři Msgre Nathanovi darovali spolubratřím kněžím do Dachau. Socha Panny Marie byla umístěna v táborové kapli a kněží se u ní pravidelně, ať již společně či samostatně, modlili

speciálně pro tento účel zhotovenou modlitbu za nemocné, raněné, vězněné, umírající, sv. Otce a v neposlední řadě také za své farníky.²⁸

O Schrammelově kolegialitě s ostatními kněžími neněmecké národnosti, jejichž postavení bylo znatelně horší, než tomu bylo u kněžíh německé národnosti, zevrubně informuje P. Bedřich Hoffmann. Na počátku roku 1941 byla nově zřízena táborová kaple, ve které mohli celebrovat všichni kněží bez rozdílu národnosti. Nicméně již v září téhož roku byla kaple pro kněze neněmecké národnosti zcela uzavřena a ani němečtí kněží zde až na výjimky nemohli celebrovat. Mohli však na rozdíl od příslušníků jiných národností, nevyjímaje z toho ani biskupa Kozala (jediného biskupa vězněného v koncentračním táboře), alespoň přijímat svátost oltářní. Někteří z německých kněží, mj. právě P. Karl Schrammel, proto bez ohledu na přísný trest v případě přistižení, konsekrované hostie z kaple vynášeli a distribuovali mezi ostatní kněze.²⁹

Dne 23. 9. 1943 byl nešťastnou náhodou odhalen jeden ze Schrammelových dopisů, ve kterém pravdivě vylíčil realitu koncentračního tábora. P. Leopold Althofer ve své knize *Jako kněz v koncentračním táboře* vzpomíná: „S bolesti vzpomínám na svého nezapomenutelného přítele Karla. Když jsem jednoho večera dorazil unaven z fabriky ke svému baráku, již mne očekával. V jeho bledém obličejí jsem zároveň postřehl jen stěží ovládané vzrušení. 'Dobře, že jsi tady - už na tebe dlouho čekám. Musím se někomu vypovídat.' 'Pojd', Karle', odpověděl jsem a chodili jsme po blokové uličce nějakou dobu tam a zpátky. 'Viš', vyprávěl, 'měl jsem přišernou smůlu. Napsal jsem jednomu příteli jasný tajný dopis a popsal v něm pravdivě všechny zločiny SS v našem táboře - všechno, co jsem věděl. Už mě to dlouho tránilo na duši, že veřejnost neví nic o tom, jak se tady s lidmi zachází. Tento dopis byl SS nešťastnou náhodou objeven a zabaven. Nevím, co se se mnou stane, jsem připraven na nejhorší.' Přesto přese všechno se Karl neukázal být slabým. Jen mne ze srdce prosil, abych na něj myslel ve svých modlitbách, až bude táborovým gestapem převzat k vykonání rozsudku. Rozloučili jsme se vřelým stiskem ruky.“³⁰

Současně byl zachycen též ilegální dopis P. Burkarta. P. Burkart byl záhy potrestán vězením v „bunkru“, ale Schrammelův trest dlouho nepřicházel. Pouze byl několikrát vyslýchán a jen letmé poznámky vedení tábora naznačovaly, že se na jeho provinění nezapomnělo a jen s ohledem na jeho tvrdošíjné tvrzení, že se jedná o soukromé poznámky do souboru životních vzpomínek, se vyhnul právnímu naplnění skutkové podstaty činu a tím i přímému trestu. Nakonec byl P. Schrammel na příkaz z Berlína dne 4. 12. 1944 odeslán transportem do Buchenwaldu s označením *RU* (*Rückkehr unerwünscht*) a s poznámkou *Sonderbehandlung*. Podle všeobecně rozšířeného názoru mezi vězni byl přeložen kvůli popravě, která neměla být z obavy ze svědectví ostatních duchovních provedena přímo v Dachau.

Kolem Schrammelova pobytu v Buchenwaldu a jeho smrti je řada nejasností a místy i rozporuplných zpráv. Nejméně pravděpodobnou je zpráva P. L. Arthofera, podle které byl Schrammel již tři dny po svém příjezdu do Buchenwaldu pověšen. Naproti tomu svědectví řady kněží, ať již publikovaných P. Bedřichem Hoffmannem či Emilem Valaskem nebo Rudolfem Grulichem (od obou německých badatelů

vycházejí také všechny české příspěvky z počátku 21. století), hovoří o tom, že se zde P. Schrammel zapojil do tamější táborové duchovní správy. Snad dne 5. 2. byl povolán na velitelství tábora, u brány obklopen skupinou esesmanů, odveden a živeho ho již nikdo nespátřil. Jeden z českých spoluvězňů (v německé literatuře citován P. František Štverák) pak snad údajně spatřil prostřelený a zakrvácený baret, známý jako Schrammelův. Podle údajů mezinárodní vyhledávací služby v Arolsen byl právě dne 5. 2. 1945 převezen do Norimberku na gestapo a tam jeho další stopy mizí. Jeho matka Berta, žijící v Novém Jičíně až do své smrti v roce 1952, údajně obdržela peněžní poukázku s poznámkou „5. 2. 1945 propuštěn“.³¹ Více světla do situace vnáší svědectví spoluvězňů novoříšského premonstráta P. Heřmana Josefa Tyla (zveřejněné v lidoveckém deníku *Osvobozený našinec* dne 22. 8. 1945) a novináře Františka Klementa (svědecká výpověď na Okresním soudě civilním pro vnitřní Prahu ze dne 17. 4. 1947).

Podle P. Tyla byl Karl Schrammel v Buchenwaldu přidělen k *Scheisskomandu*, které mělo za úkol po celý den v poklusu nosit výkaly na stráně do zahrad, a údajně právě P. Tyl zařídil u táborových lékařů, aby byl Schrammel uznán dočasně práce neschopným. „Jednoho dne byl [...] za poledne vzat [...], měl být přeložen na gestapo do Norimberka. Téhož dne večer seděl ještě [...] na bráně. Příštího dne odpoledne tázal jsem se vedoucího, zda se nepopravovalo. Přišel totiž jeden SSman pro vedoucího krematoria, což znamenalo jít na popraviště. Onen vedoucí chtěl vzít provaz, avšak SSman mu pravil: 'Už je hotovo!' Za malou chvíli přivezli členové SS autem mrtvolu, kterou sami tajně spálili. Tím chtěli zahladit stopu. Zapomněli však vhodit za mrtvolou pytel s pilinami, které vsácky krev po popraveném. U těchto pilin byla nalezena čepice po jugoslávském vojíně, kterou Karel jako vězeň nosil. Poznám jsem ji bezpečně podle natrženého řemínku, kterým se čepice zapíná.“³²

Obdobně líčí Schrammelovy poslední hodiny života, shodou okolností dílem na základě Tylovy zprávy, rovněž František Klement. Nicméně jeho svědectví je zajímavější o další neznámé souvislosti a zejména o informacích o výsledcích Klementova osobního pátrání po Schrammelově osudu z pozice pomocného pracovníka táborového velitelství. Podle něho byl Schrammel „vyzván, aby si vzal všechny své věci z bloku a byl odveden na tzv. „Efektkammer“, kdy byly uloženy soukromé věci trestanců. Nápadné bylo to, že též musel odevzdati veškeré své osobní věci a že byl v trestaneckých šatech odveden znovu k bráně, neboť šel-li kdo na transport, obdržel svoje civilní šaty, když jsem se večer vrátil z práce, bylo mi sděleno, že Schrammel šel na transport [...] projevil jsem ihned pochybnost a nevěřil jsem tomu. Byl-li totiž někdo poslán transportem, tak se tak dělo pouze ráno a vlakem, který odjížděl z Buchenwaldu ve 12.30, nikdy odpoledne. Nevím přesně den, ale vím, že to byla neděle odpoledne, potkal jsem P. Josefa Tyla, nynějšího představeného kláštera premonstrátů v Teplé, byl velmi pohnut a sděloval mi, zda vím, že P. K. Schrammel byl v Buchenwaldě popraven. [...] Tím bylo najisto postaveno, že Schrammel byl zastřelen. Souhlasila nejen ona noc, ale i čepice. Když jsem se toto dozvěděl, vyzvedl jsem si znovu jeho osobní kartičku, kterou jsem úmyslně neopravil podle ústního sdělení pisárny, že byl odtransportován do Mnichova, [...] protože jsem neměl žádné úřední hlášení jako podklad k opravě a vyřazení. Poslal jsem [...] Baumanna

(vorabeitera) [...], aby celou záležitost ještě přešetřil v kanceláři „raportführera“. Vrátil se zpět se zprávou, že u jména K. Schrammela je poznámka „tod“. Tím znovu byla potvrzena tato vražda a smrt P. K. Schrammela.³³

Obě svědectví vzal v úvahu Okresní soud v Bruntále a dne 14. 1. 1948 prohlásil P. Karla Schrammela za mrtvého s datem úmrtí dne 3. 2. 1945 a na tomto základě projednal i jeho pozůstalost.³⁴ Nicméně již o dva a čtvrt roku dříve před rozhodnutím bruntálského soudu (10. 11. 1945) Schrammelovu popravu konstatoval na základě výpovědi P. Františka Štveráka mezinárodní soud s válečnými zločinci.³⁵

Jakoby navzdory svému nepřilíživému zdraví, vyznačoval se P. Karl Schrammel pevností a vytrvalostí ducha. Ač německé národnosti, odmítl radikálně podporovat Hitlerův nacionální socialismus a aktivně se proti němu stavěl na odpor. Rovněž nemohl a nechtěl mlčet o hrůzných zločinech, které se děly v koncentračním táboře v Dachau, a rozhodl se o tom vydat pravdivé svědectví. Současně svým nekompromisním jednáním vydával svědectví odvahy a víry svému okolí. To ho patrně nakonec stálo i život. O jeho osobě a charakteru nejlépe vypovídají vzpomínky jeho současníků z řad jeho žáků, přátel, kolegů a spoluvězňů napříč národnostmi (např. Lenz, Hess, Arthofer, Hoffmann, Tyl, Taussig, Klement). Je proto poněkud smutnou skutečností, že po skončení války ministerstvo vnitra, a to i přes kladné doporučení novojičínského ONV, opakovaně odepřelo Schrammelově matce zachování československého státního občanství a argumenty o nacistické perzekuci rodiny odmítlo s poukazem na nedostatečné zásluhy v aktivním odboji. V tomto kontextu pak vůbec nepřekvapí, že u nás osoba P. Karla Schrammela upadla bez ohledu na svědectví P. Heřmana Tyla OPraem. či P. Bedřicha Hoffmanna na více než půl století do zapomnutí. Paradoxně největšího ocenění se mu dosud v České republice dostalo ve městě se silným levicovým zaměřením a současně v místě jeho dlouholetého působení, tj. v Bruntále. Zde byla P. Schrammelovi v loňském roce (19. 10. 2007) u příležitosti 100. výročí jeho narození odhalena na budově bývalého arcibiskupského chlapeckého semináře, dnes základní školy a městského osmiletého gymnázia, zvaného též Petřín³⁶, pamětní deska.³⁷

¹ K. Chobot – A. Budík, Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín, Nový Jičín 1998.

² B. Hoffmann, A kdo vás zabije. Život a utrpení kněžstva v koncentračních táborech, Přerov 1946; M. Adámek, Filosoficko-teologické učiliště a kněžský seminář ve Vidnavě (1899-1945). Disertační práce, Vratimov 1982.

³ R. Grulich, Sudetendeutsche Katholiken als Opfer des Nationalsozialismus, Brannenburg 1999 (v české mutaci: Sudetoněmečtí katolíci jako oběti nacismu, 2002); E. Valasek, Der Kampf gegen die Priester im Sudetenland 1938 bis 1945. Eine Dokumentation, Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien XVI, Königstein 2003.

⁴ Oba dva autoři jsou neodmyslitelnou součástí poznámkového aparátu či literatury textů o P. Karlu Schrammelovi, např. J. Šebek, Mezi křížem a národem, Brno 2006, s. 299; M. Kouřil, Schrammel Karl, in: Biografický slovník Slezska a severní Moravy, Nová řada č. 8 (21.), Ostrava 2006, s. 91-92.

- ⁵ Sňatek Karla Schrammela, úředníka ve Frýdku (* 31. 10. 1876 v rodině Pavla Schrammela, malíře v Nové Bystřici, pol. okres Jindřichův Hradec, a jeho manželky Anežky, dcery Jakuba Macho z Nové Bystřice), a Berthy Andersové (* 27. 8. 1883 v rodině Emila Anderse, hostinského v Libhošti, a jeho manželky Filomény, dcery Františka Friedela, rolníka v Sedlnici) se uskutečnil dne 8. 10. 1906 v Libhošti. Viz Městský úřad Nový Jičín, Matrika sňatků, Tom. II., s. 83. 8. 10. 1906; SOA v Třeboni, Sbirka matrik Jihočeského kraje, matrika narozených Nové Bystřice 1873-1880; ZA v Opavě, Sbirka matrik Severomoravského kraje, sign. P-XII-19.
- ⁶ SOkA Nový Jičín, Městský národní výbor Nový Jičín, i. č. 285.
- ⁷ SOkA Nový Jičín, Okresní národní výbor Nový Jičín, i. č. 287, kart. 58. Informace Bertý Schrammelové korespondují se sčítacími operáty z roku 1900, dle kterých byl obovací řečí rodiny Andersových žijící v Libhošti u Nového Jičína na č. 178, jinak s domovskou příslušností v Brušperku politický okres Místek, jazyk český. SOkA Nový Jičín, fond Okresní úřad Nový Jičín, i. č. 617, kart. 630.
- ⁸ ZA v Opavě, pobočka Olomouc, Univerzita Olomouc, č. kn. 200; srov. Grulich, c.d., 33.
- ⁹ Dle svědectví jeho pozdějšího kolegy z bruntálského arcibiskupského chlapeckého semináře P. Ernsta Kretschmera. R. Grulich, c.d., s. 34.
- ¹⁰ ZA v Opavě, pobočka Olomouc, Arcibiskupský kněžský seminář v Olomouci, kart. č. 80.
- ¹¹ Tamtéž.
- ¹² ZA v Opavě, pobočka Olomouc, Univerzita Olomouc, č. kn. 200.
- ¹³ Hlášení pobytu je datováno od 19. 8. 1928. SOkA Nový Jičín, Městský národní výbor Nový Jičín, i. č. 285.
- ¹⁴ ZA v Opavě, Arcibiskupský kněžský seminář ve Vidnavě, inv. č. 68, kart. 12; srov. Grulich, c.d., s. 33-34; SOkA Nový Jičín, Okresní soud Nový Jičín, rejstřík pro projednávání pozůstalostí D, nezpracováno.
- ¹⁵ Berta Schrammelová přijala foholní jméno s. Anežka. Působila povětšinou v klášteře v Javorníku. Viz ZA v Opavě, Severomoravský krajský národní výbor – odbor kultury, inv. č. 144, kart. 46; srov. SOkA Nový Jičín, Městský národní výbor Nový Jičín, i. č. 285.
- ¹⁶ ZA v Opavě, Arcibiskupský chlapecký seminář v Bruntále, inv. č. 1; srov. Grulich, c.d., s. 34.
- ¹⁷ E. Valasek, c.d. s. 178. Toto spojení bezpečně vyloučily matriční údaje z římskokatolické farnosti v Nové Bystřici. Viz SOA v Třeboni, Sbirka matrik Jihočeského kraje, matrika narozených Nové Bystřice 1873-1880, fol. 80 – Otec P. Karla Schrammela, Karl Schrammel byl synem Paula Schrammela, pekaře v Nové Bystřici č. 152, který byl synem nádeníka Paula Schrammela z Albeře a Terezie, rozené Zimmermann z Pasek, vše okresní hejtmanství Jindřichův Hradec.
- ¹⁸ R. Grulich, c.d., s. 34, 36; srov. ZA v Opavě, Arcibiskupský chlapecký seminář v Bruntále, inv. č. 1.
- ¹⁹ ZA v Opavě, Opavě, Arcibiskupský chlapecký seminář v Bruntále, inv. č. 1.
- ²⁰ Catalogus cleri olomucensis 1935-1938.
- ²¹ ZA v Opavě, Arcibiskupský kněžský seminář ve Vidnavě, inv. č. 68, kart. 12.
- ²² Tamtéž; dále M. Adámek, Filosoficko-teologické učiliště a kněžský seminář ve Vidnavě (1899-1945), Disertační práce na CMBF v Litoměřicích, Vratimov 1982, s. 53; Okresní soud v Bruntále, spis pod zn. M 1/47.
- ²³ Tamtéž; dále ZA v Opavě, Arcibiskupství Olomouc, kart. 1033; ZA v Opavě, Arcibiskupský chlapecký seminář v Olomouci, kart. 75; Catalogus cleri olomucensis 1940, s. 175 – poznámka „Der Betrieb ist vorläufig eingestellt.“

- ²⁴ ZA v Opavě, Arcibiskupský chlapecký seminář v Olomouci, kart. 75; Catalogus cleri olomucensis 1940, s. 36, 135 a 175.
- ²⁵ E. Valasek, c.d., s. 178-179; B. Hoffmann, c.d., s. 422; H. Moll (ed.), Zeugen für Christus: das deutsche Martyrologium des 20. Jahrhunderts, Bd. 2, Paderborn 2000, s. 712 (heslo od R. Grulich).
- ²⁶ B. Hoffmann, c.d., s. 282; R. Grulich, c.d., s. 37-38.
- ²⁷ R. Grulich, c.d., s. 93.
- ²⁸ Tamtéž.
- ²⁹ B. Hoffmann, c.d., s. 277.
- ³⁰ R. Grulich, c.d., s. 41 (převzato od P. Leopolda Arthofera).
- ³¹ E. Valasek, c.d., s. 179.
- ³² A. B. Svoboda, ThDr. Karel Šramel, mučedník eucharistie? Osvobozený našinec 22. 8. 1945, s. 3.
- ³³ Okresní soud v Bruntále, spis pod zn. M 1/47.
- ³⁴ Okresní soud v Bruntále, spis pod zn. M 1/47; Okresní soud v Novém Jičíně, rejstřík pro projednávání pozůstalostí. Dědické řízení pod zn. D 89/48 zahájil Okresní soud v Novém Jičíně, který dne 19. 5. předal k vyřízení Okresnímu soudu v Bruntále a jím pozůstalost uzavřena pod. zn. D 16/48 dne 4. 9. 1949.
- ³⁵ R. Grulich, c.d., s. 40nn; B. Hoffmann, c.d., s. 237nn.
- ³⁶ Název Petrin je odvozen od Petrinum. Pod tímto jménem provozovala chlapecký seminář po roce 1945 kongregace petrinů (Kongregace bratří Nejsvětější svátosti). Není bez zajímavosti, že v meziválečném období nesla budova na památku Msgr Paula Heidera jméno Paulinum.
- ³⁷ Viz slovo ředitele školy při slavnostním odhalení www.zsamog.bruntal.cz/schrammel.php?sekce=slovo; srov. www.zsamog.bruntal.cz/schrammel.php?sekce=osobnost, www.mubruntal.cz/soubory/1316/kuryr_143_07.doc a www.doo.cz/news.php?readmore=45 (29. 9. 2008).

ZPRÁVY, RECENZE

VZPOMÍNKA NA JAROSLAVA NEHÝBLA

Lubomír Busek

V roce 2008 uplynulo 100 let od narození a zároveň 20 let od úmrtí profesora příborského gymnázia **Jaroslava Nehýbla** (6. 8. 1908 Orlová - 20. 6. 1988 Příbor). Středoškolský profesor Jaroslav Nehýbl vyučoval na gymnáziu v Příboře v letech 1935-1938 a 1945-1969. Po nacistické okupaci a následném zrušení příborské reálky v říjnu 1938 musel jako vlastenecky smýšlející pedagog z Příbora odejít a vyučoval nejdříve 2 roky na gymnáziu ve Frenštátě p. R. a pak v Místku (v r. 1941 byl gestapem vyšetřován a krátce i vězněn). Během války vyučoval též v Olomouci a v Přerově. V r. 1945 po skončení 2. světové války obnovoval příborské reálné gymnázium a vyučoval na něm až do odchodu na důchod. Jako profesor byl znám jako výrazná pedagogická osobnost s lidským přístupem ke svému okolí. Dodnes, i po 63 letech, mám v živé paměti jeho přátelská a optimistická slova, jimiž nás na chodbě příborského gymnázia v r. 1945 zbavoval strachu z přijímacího řízení. Není úkolem této vzpomínky zacházet do podrobností, a proto uveďme z jeho další činnosti jen to podstatné.

Jako češtinář se prof. Nehýbl zabýval krajovou tvorbou v oblasti literární historie, folkloru, jazykovědy i hudby. Výsledky své práce hodně publikoval v různých literárně-vlastivědných časopisech: např. Slezský sborník, Radostná země, Těšínsko, Kravaňsko, Novojicko a řadu jeho příspěvků najdeme i ve Vlastivědném sborníku okresu Nový Jičín. Prameny ke svým pracím nacházel kromě našeho okresu i v okolí Českého Těšína (články v časopise Těšínsko např. o národopisném pracovníkovi Janu Winklerovi). Všiml si též styků Leoše Janáčka s některými lidovými hudebníky a zpěváky v bližším i vzdálenějším okolí Hukvald (Josef Matula, Josef Křístek, Žofie Havlová, Jan Myška z Petřvaldu), všiml si lidových muzikantů (Valentín Zusčák), jeho pozornosti neunikl ani sběratel lidových písní Antonín Pustka. Objevoval působení i tvorbu těchto i jiných lidových umělců a oceňoval jejich přínosnou práci. Jaroslav Nehýbl byl též stálým spolupracovníkem Slezského ústavu v Opavě a jeho dílo představuje přínos pro regionální historii. Jeho žáci i kulturní veřejnost budou na něj vždy s uznáním a úctou vzpomínat.

Články Jaroslava Nehýbla uveřejněné ve Vlastivědném sborníku okresu Nový Jičín:
Čís. 1: Jak jsme začínali po osvobození v r. 1945 (o obnovení příborského gymnázia po válce)

Čís. 3: Výskyt zbojnických písní na Novojičínsku

Čís. 17: Kulturní a společenský život Příbora od dob národního obrození do konce první republiky (1774-1938)

Čís. 25: Styky Leoše Janáčka s Petřvaldem

Čís. 29: Lidový zpěvák Josef Křístek

Čís. 33: Věťkovické intermezzo Leoše Janáčka